

Gewijzigd Raadsvoorstel

Agendanr. :
Reg.nr. : 3500774
B&W verg.. : n.v.t.
Commissie : BZ
Cie_verg. : 28-11-2013
Raadsverg.. : 10-12-2013

Onderwerp: Vaststellen van de referendumverordening
2014

1) Status

Het bepalen of in een gemeente referenda kunnen worden gehouden en zo ja op welke wijze is een bevoegdheid van de gemeenteraad. De gemeenteraad kan dit regelen door het vaststellen van een referendumverordening.

2) Samenvatting

In de vergadering van de commissie BZ van 22 augustus j.l. is een notitie besproken waarin een aantal opties is voorgelegd met betrekking tot het houden van een referendum door de gemeente. De commissie heeft aangegeven in meerderheid voorstander te zijn van eenvoudige procedures en van het instellen van een raadgevend referendum naast het al bestaande raadplegende referendum. In de vergadering van de commissie BZ van 31 oktober zijn vervolgens nog een aantal aanvullende discussiepunten aan de commissie voorgelegd. In het voorstel zijn de door de commissie aangegeven voorkeuren verwerkt in een verordening.

3) Voorstel

1. De referendumverordening 's-Hertogenbosch 2014 vast te stellen onder gelijktijdige intrekking van de referendumverordening.
2. De referendumverordening 's-Hertogenbosch 2014 na twee jaar te evalueren.

Steller: van der Meer
Tel.: 073-6155536
Email: r.vandermeer@s-hertogenbosch.nl

4) Aanleiding

In de gemeente 's-Hertogenbosch bestaat al sinds langere tijd de mogelijkheid voor een raadplegend referendum (= een referendum op initiatief van de gemeenteraad). Mede door de ingewikkelde procedure is hiervan tot op heden nooit gebruik van gemaakt. Aanleiding voor het presidium om te onderzoeken of een eenvoudigere procedure mogelijk is. De resultaten van het onderzoek zijn in een notitie aan de commissie BZ voorgelegd. De commissie heeft aangegeven in meerderheid voorstander te zijn van eenvoudiger procedures en van het instellen van een raadgevend referendum naast het al bestaande raadplegende referendum. Een aantal uitwerkingpunten zijn vervolgens in een discussienotitie aan de commissie BZ voorgelegd. In het voorstel zijn de door de commissie aangegeven voorkeuren verwerkt in een verordening.

5) Inhoud

De bestaande referendumverordening is in hoofdlijnen op twee punten aangepast:

1. De procedures zijn vereenvoudigd;
2. Het raadgevend referendum is als onderdeel toegevoegd aan de verordening.

Meer in detail zijn de volgende onderdelen gewijzigd/toegevoegd:

Artikel 2:

De huidige verordening regelt dat een referendum kan worden gehouden over projecten met ingrijpende gevolgen voor de Bossche samenleving en waarbij de besluitvorming veel tijd vergt en/of grote financiële consequenties heeft en/of waarbij veel partijen zijn betrokken. Een project is een vraagstuk, waarover de gemeenteraad bevoegd is te beslissen. Deze definitie is niet eenduidig en schept daarmee onduidelijkheid over het inzetten van een referendum. Om deze onduidelijkheid weg te nemen is er voor gekozen om analoog aan de modelverordening van de VNG, concept-raadsbesluiten referendabel te maken.

Artikel 3:

De huidige verordening regelt in artikel 5 dat een voorstel van het college of een initiatiefvoorstel nodig is om te besluiten om een raadplegend referendum te gaan organiseren. Dit is in praktische zin een lastig uitvoerbare bepaling. Als raadsleden een referendum over een voorliggend raadsbesluit willen houden, moeten ze dit regelen door een initiatiefvoorstel in te dienen. Zij kunnen echter pas kennis nemen van het raadsvoorstel waar het referendum over zou moeten gaan, wanneer het op de raadsagenda is geplaatst. Procedureel is het dan ingewikkeld om nog een initiatiefvoorstel aan de agenda toe te voegen. Je zou dan het oorspronkelijke raadsvoorstel aan moeten houden totdat het initiatiefvoorstel aan de raad wordt voorgelegd, zonder dat helder is of er wel draagvlak is voor een referendum. In het voorstel is er daarom voor gekozen dat de raad door middel van een motie een principe besluit kan nemen over het houden van een referendum. Vervolgens werkt het presidium een raadsvoorstel uit waarin het referendum nader wordt uitgewerkt en waarmee de raad definitief kan besluiten in een der eerstvolgende vergaderingen.

Artikel 4:

De huidige verordening kent geen mogelijkheid voor een raadgevend referendum (initiatief vanuit de bevolking). In artikel 4 van de voorliggende verordening wordt deze mogelijkheid geïntroduceerd. Procedure is dat initiatiefnemers uiterlijk een week voor de raadsvergadering waarin een bepaald raadsvoorstel op de agenda staat, een inleidend verzoek kunnen indienen om over het concept-raadsbesluit een referendum te houden. Het verzoek moet worden ondersteund door een aantal medestanders die hiervoor hun handtekening plaatsen. Het aantal handtekeningen voor dit inleidende verzoek is beperkt, omdat initiatiefnemers maar een beperkte tijd hebben om handtekeningen te verzamelen. Bij vergelijkbare gemeenten die een raadgevend referendum kennen varieert het aantal benodigde handtekeningen voor een inleidend verzoek

tussen de 0,12 en 0,50 % van het aantal inwoners. Uit de commissiebehandelingen blijkt dat de meerderheid van de raad een voorkeur heeft om in het aantal handtekeningen een tussenweg te kiezen tussen streng en soepel. Gelet op de door de fracties ingenomen standpunten is in de verordening een norm van 350 handtekeningen opgenomen.

Bij het zetten van de handtekeningen worden bij vergelijkbare gemeenten in hoofdlijnen drie methodes gebruikt. In de eerste methode moeten handtekeningen worden gezet op door de gemeente aangewezen locaties, waarbij de handtekening na legitimatie gezet kan worden. Voordeel is dat er weinig risico is op valse handtekeningen en dat controle achteraf eenvoudiger is. In de tweede methode verstrekt de gemeente aan de initiatiefnemers waarop de handtekeningen gezet kunnen worden en wordt achteraf steekproefsgewijs gecontroleerd of de gezette handtekeningen kloppen. De controle achteraf wordt hierdoor veel intensiever, maar het verzamelen van handtekeningen wordt hierdoor wel eenvoudiger. Tenslotte zijn er momenteel twee gemeenten waar de handtekening per Digid kan worden gezet, aangevuld met de mogelijkheid om op een door de gemeente aangewezen plek een handtekening te zetten. In de voorliggende verordening is er voor gekozen om de derde methode te gebruiken.

Artikel 5:

In dit nieuwe artikel wordt geregeld hoeveel handtekeningen noodzakelijk zijn voor een definitief verzoek om een referendum te houden. Bij vergelijkbare gemeenten varieert dit tussen de 0,5% en 4,6% van het aantal inwoners. In de commissie BZ heeft is een meerderheid van de fracties zich uitgesproken voor een gemiddeld aantal handtekeningen waarbij drie fracties een voorkeur hebben uitgesproken voor 3750 handtekeningen en vijf fracties voor 2530 handtekeningen. Gelet hierop is een aantal van 3000 handtekeningen opgenomen in de verordening.

Ook bij een raadgevend referendum zet het presidium het voorstel op de raadsagenda en beslist de raad over de vormgeving en datum van het referendum. Daarnaast moet in het voorstel ook nog worden ingegaan op de wijze waarop de initiatiefnemers en maatschappelijk organisaties worden gefaciliteerd bij het organiseren van debat en publiciteit over het onderwerp. De raad heeft dus het laatste woord over het organiseren van het referendum. Het is echter uitdrukkelijk het doel van de verordening dat referendumverzoeken die aan alle gestelde eisen voldoen door de raad worden gehonoreerd. Het besluit van de raad heeft dus met name betrekking op de ontvankelijkheid van het verzoek en op de inhoud van het referendum en is geen politieke afweging of een referendum noodzakelijk is.

Artikel 6:

In de bestaande verordening moet de vraagstelling van het referendum altijd expliciet door de raad worden vastgesteld. Omdat in de nieuwe verordening referenda aan concept-raadsbesluiten worden gekoppeld is een standaard vraagstelling voor een referendum mogelijk, waarbij aan de kiezers wordt gevraagd of ze voor of tegen het concept raadsbesluit zijn. Als de raad verder niets over de vraagstelling besluit wordt deze standaard vraag voorgelegd, maar de raad kan de vraagstelling ook wijzigen, bijvoorbeeld door slechts een gedeelte van het concept besluit aan de kiezers voor te leggen.

Artikel 7

De referendumcommissie bestaat ook onder de huidige verordening. Omdat er tot op heden geen referenda zijn gehouden leidt deze echter een slapend bestaan. De benoemde leden zijn oorspronkelijk benoemd voor een termijn die inmiddels lang verstreken is en deze zijn formeel dus geen lid meer. Het is echter essentieel dat op een moment dat een raadgevend referendum wordt gehouden er een functionerende referendumcommissie is. Er moet dus minimaal één keer per vier jaar worden bekeken of de samenstelling nog adequaat is en welke leden moeten worden herbenoemd. Voor de vergoeding van de commissieleden wordt aangesloten bij het

rechtspositiebesluit raads- en commissieleden. Dit geldt van rechtswege en hoeft in de verordening dus verder niet te worden opgenomen.

Artikel 8

In de huidige verordening heeft de referendumcommissie een taak bij het raadplegend referendum. Een referendumcommissie is echter vooral nuttig bij een raadgevende referenda. Het initiatief en de vraagstelling komt dan uit de bevolking en dan is er behoefte aan een orgaan dat objectief, dus los van de raad zelf, kan kijken naar de vraagstelling en de wijze van organiseren van een referendum. Voor het raadplegend referendum, waarbij de raad zelf besluit over opstart en vraagstelling, speelt deze behoefte veel minder en werkt de referendumcommissie vooral vertragend. In de voorliggende verordening is er daarom voor gekozen om de referendumcommissie wel een rol te geven in de voorbereiding van een raadgevend referendum, maar niet bij de voorbereiding van een raadplegend referendum.

Artikel 9

De verordening vraagt aan het college om een voorstel voor de financiering van het referendum aan de raad voor te leggen. Het college heeft immers, meer dan raad of presidium, beter zicht op budgetten die hiervoor kunnen worden ingezet om tot een afgewogen financieel voorstel te komen. Bij een raadgevend referendum is het daarnaast van belang dat voor initiatiefnemers en andere maatschappelijke instanties subsidie beschikbaar is voor het organiseren van debat en publiciteit over het onderwerp.

Artikel 10

Aangezien de ambtenaren die het referendum feitelijk moeten organiseren onder verantwoordelijkheid vallen van het college is het logisch en ook in lijn met de 'normale' verkiezingen dat het college belast wordt met de uitvoering van het referendum.

Artikel 11

Bij een referendum worden de normale regels van de Kieswet gevolgd. Als enige afwijking is mogelijk dat verplicht kan worden dat in het eigen stemdistrict gestemd wordt. Deze bepaling kan van belang zijn als er een concept-besluit onderwerp van een referendum is dat niet alle stemdistricten op dezelfde wijze raakt.

Artikel 12

Voor de geldigheid van een referendum zijn in andere gemeenten twee systemen in gebruik. In systeem 1 wordt bij een opkomst van minimaal 30% het referendum als geldig beschouwd. In systeem 2 wordt de bevolking geacht tegen een concept-raadsbesluit te hebben gestemd als een meerderheid van de opgekomen kiezers tegen het voorstel stemt en deze meerderheid minimaal 30% van de kiesgerechtigden omvat. In de verordening is gekozen voor systeem 1.

Artikel 13

Op grond van artikel 154 van de Gemeentewet kan de raad op overtreding van een verordening straf stellen. Voor het bepalen van wat strafbaar is, is aangesloten bij de Kieswet, hoofdstuk Z.

In de verordening is nog geen rekening gehouden met digitaal stemmen voor een referendum. Er zijn in Nederland nu nog geen voorbeelden van en dat betekent dat de gemeente hierin zelf het wiel zou moeten uitvinden en noodzakelijke programmatuur moet laten ontwikkelen. Vanzelfsprekend zijn hier de nodige kosten aan verbonden.

6) Financiële paragraaf

Op verzoek van het presidium heeft het college informatie aangeleverd over de kosten van een referendum. De brief van het college is als bijlage bij dit voorstel gevoegd. Als een referendum wordt georganiseerd los van bestaande verkiezingen bedragen de kosten ongeveer € 350.000,-- exclusief de kosten voor communicatie over het referendum. Voor de communicatie moet rekening worden gehouden met een bedrag van ongeveer € 100.000. Als het mogelijk is om een referendum gelijktijdig te organiseren met een andere verkiezing, zijn de kosten lager. Veel activiteiten moeten echter dubbel worden uitgevoerd, zodat de kosten nog altijd € 250.000,-- bedragen, exclusief communicatie. De kosten voor communicatie zullen ook in dit geval rond de € 100.000 liggen.

Het presidium

Bijlagen:

- De referendumverordening 's-Hertogenbosch 2014
- Brief van het college van B&W over de kosten van het referendum

De gemeenteraad van 's-Hertogenbosch in zijn openbare vergadering van ;

gezien het voorstel van het presidium d.d. 7 november 2013

regnr. 3500774

Besluit:

1. De referendumverordening 's-Hertogenbosch 2014 vast te stellen onder gelijktijdige intrekking van de referendumverordening.
2. De referendumverordening 's-Hertogenbosch 2014 na twee jaar te evalueren.

's-Hertogenbosch,
De gemeenteraad voornoemd,
De griffier,

De voorzitter,

drs. A. van der Jagt

mr. dr. A.G.J.M. Rombouts